

Rashid Khalidi: Halsen och svärdet

(Intervjuad av Tariq Ali)

[Ur [New Left Review](#), nr 147, maj/juni 2024. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Låt oss börja med nutiden, inte bara avseende de fasor som Palestina utsätts för just nu, utan nutiden som en del av Palestinas fortfarande aktiva förflutna. Det brutala anglo-sionistiska förtrycket av den stora arabiska revolten 1936-1939 följdes av Nakba 1948, sexdagarskriget 1967, belägringen av Beirut 1982, under ledning av Ariel Sharon, och massakrerna av Sabra och Shatila, de två intifadorna, Israels ständiga terror sedan dess. Ändå verkar folkmordet efter 7 oktober ha fått en större global inverkan än någon av dessa.

Ja, någonting har förändrats globalt. Jag är inte säker på varför dessa historiska episoder inte ledde till att berättelsen förändrades helt – i synnerhet den folkliga berättelsen. Jag vill inte spekulera om saker som sociala media. Men det har varit det första folkmordet som en generation har bevittnat i realtid på sina telefoner och datorer. Var det för att det var första gången på senare tid där USA, Storbritannien och västmakterna deltog direkt, till skillnad från andra gånger i Sudan eller Myanmar? Förbereddes folk för detta av de propalestinska förespråkarnas arbete under en generation eller mer? Jag vet inte. Men du har rätt i att något nytt har hänt som ett resultat av de fasor som har begåtts i Gaza under åtta oavbrutna månader, och fortfarande begås just nu. Tvångsförflyttningen av trekvarts miljoner människor 1948 gav inte samma effekt. Den arabiska revolten 1936-1939 är nästan helt bortglömd. Ingen av dessa tidigare händelser fick på långt när samma påverkan.

Det arabiska upproret har alltid fascinerat mig som en av den antikoloniala kampens stora händelser som har fått mycket mindre uppmärksamhet än den förtjänar. Det började som en strejk, blev en rad strejker, och utvecklades sedan till ett enormt nationellt uppror som höll fast de brittiska styrkorna i mer än tre år. Kan du förklara dess ursprung, utveckling och konsekvenser?

Det arabiska upproret var i grund och botten ett folkligt uppror i massiv skala. Det traditionella palestinska ledarskapet överraskades, precis som Arafat och PLO:s ledning överraskades av den första intifadan 1987. Båda revolterna utlöstes av smärre incidenter. När det gäller det arabiska upproret var det shejk Iz al-Din al-Qassams död i strid i november 1935, dödad av brittiska trupper. Al-Qassam var född 1882 i Jableh på den syriska kusten, och var en religiös lärd person, utbildad vid Al-Azhar, och en stridbar antiimperialist som kämpade mot alla västmakter i regionen, till att börja med italienarna i Libyen 1911, sedan det franska mandatets styrkor i Syrien 1919-1920. Han hamnade till slut i det brittiska mandatet Palestina, där han bodde och i huvudsak verkade bland bönderna och de fattiga i städerna. Dödandet av al-Qassam fick en enorm omfattning, och hade inom några månader hjälpt till att utlösa den längsta generalstrejken i mellankrigstidens koloniala historia. Den bästa redogörelsen har gjorts av Ghassan Kanafani, en stor palestinsk författare som mördades av israelerna 1972. Det kom att bli det första kapitlet i hans historia om den palestinska

kampen, som var ofullbordad vid hans död.¹

Kanafanis analys håller än idag. Bland annat betonade han de ekonomiska effekterna på de folkliga klasserna av den ökade judiska invandringen till Palestina på 1930-talet, efter att Hitler kom till makten; avskeden av arabiska arbetare från fabriker och byggplatser, i linje med Ben-Gurions politik "bara judiska arbetare"; vräkningen av 20.000 bondefamiljer från sina fält och fruktodlingar, som såldes till sionistiska bosättare av frånvarande godsägare; ökande fattigdom. Sådana folkliga uppror bryter ut när folket når en punkt där de helt enkelt inte kan fortsätta som förut, och i detta fall kombinerades den samhällseliga ilskan med kraftfulla nationella och religiösa känslor. Palestinierna reste sig mot det brittiska imperiets hela makt – som på ett och ett halvt sekel inte hade tvingats ge en enda kolonial besittning självständighet, med undantag för Irland 1921. Det arabiska upproret krossades av det som fortfarande var världens mäktigaste imperium, men palestinierna kämpade i mer än tre år, och kanske en sjättedel av den vuxna manliga befolkningen dödades, skadades, sattes i fängelse eller gick i landsflykt. Under mellankrigsperioden var detta ett makalöst försök att störta det koloniala styret. Det kvästes först genom att de skickade 100.000 soldater och RAF. Det är en glömd sida i Palestinas historia.

Ledde inte detta nederlag också till att de palestinska massorna demoraliserades, så att de när det egentliga Nakba började 1947 ännu inte hade hämtat sig från terrorn 1936-1939?

Nederlaget för det arabiska upproret orsakade ett tungt arv som har påverkat det palestinska folket i årtionden. Som Kanafani skrev var Nakba, "det palestinska nederlagets andra kapitel" – från slutet av 1947 till mitten av 1948 – häpnadsväckande kort, eftersom det bara var slutet på ett långt och blodigt kapitel som hade varat från april 1936 till september 1939.² Det britterna gjorde kopierades senare nästan in i minsta detalj av de sionistiska ledarna från Ben-Gurion och framåt. Av bara detta skäl är det värt att erinra om vad det kostade det palestinska samhället. Minst 2.000 hem sprängdes, skördar förstördes, mer än 100 rebeller avrättades för innehav av vapen. Allt detta åtföljdes av undantagstillstånd, internering utan rättegång, intern förvisning, tortyr, praktiker som att binda fast bybor längst fram på tåg som en sköld mot angrepp av frihetskämpar. Av en arabisk befolkning på omkring 1 miljon dödades 5.000, mer än 10.000 sårades och mer än 5.000 politiska fångar lämnades att ruttna i koloniala fängelser.

Under krossandet av det arabiska upproret gav britterna de sionistiska styrkorna som arbetade med dem värdefull träning i antiupprorsinsatser.

Ja. Sionisterna fick lära sig varenda hemlig kolonial teknik av experter på antiupprorsinsatser som Orde Wingate och andra specialister på tortyr och mord. Britterna importerade veteraner från Indien, som Calcuttas ökända polischef, Charles Tegart, som indiska nationalister hade utsatt för sex mordförsök. Samma fort och fångläger som Tegart byggde används än idag av Israel. De hämtade folk från Irland och andra ställen i imperiet, som Sudan, där Wingate började, och där hans pappas kusin, Reginald Wingate, hade varit generalguvernör och innan det underrättelseofficer.

Orde Wingate, ett sedan länge bortglömt namn. Jag betvivlar att särskilt många läsare ens har hört talas om denna tokiga figur, om vilken Montgomery sa, att det bästa han någonsin gjorde var att befinna sig på det plan som dödade honom i Burma 1944. Vem var han och

1 Ghassan Kanafani, *The Revolution of 1936–1939 in Palestine: Background Details and Analysis*, New York 2023 [1972].

2 *Ibid*, s 60.

hade han några speciella band till de sionistiska styrkorna? Jag minns vagt en TV-serie i BBC om honom 1976 där han framställdes som en hjälte.

Han var en kallblodig kolonial mördare, som till sist blev generalmajor, och var avskydd av många av sina egna, vilket Montgomerys anmärkning tyder på. Han beskrev också Wingate som ”mentalt obalanserad”. Churchill, som inte låg på latsidan när det handlade om att utsätta underkuvade befolkningar för lidande, kallade Wingate ”alldeles för galen för att ha befäl”. Han var född i brittiska Indien, i en from familj av Plymouthbröder. Han var kristen fundamentalist och bokstavs-trogen bibelläsare, och förespråkade den gammaltestamentliga versionen av judisk försoning. Han kom till Palestina som kapten i den militära underrättelsetjänsten just när upproret 1936 inleddes. Han kunde arabiska, lärde sig hebreiska och blev en centralgestalt under utbildningen av Haganah-soldater som ”speciella nattpatruller” – med andra ord dödspatruller – med palestinska bybor i bergen som måltavlor, precis som den israeliska militären och bosättarna gör idag. Han var så ökad att arabiska ledande personer vid det europeiska krigsutbrottet 1939 krävde att Wingate skulle kastas ut från regionen. Det blev han. Hans pass stämplades med förbud att återvända. Hans jobb var färdigt. Han hade utbildat många av de män som blev befälhavare för Palmach och senare den israeliska militären, som Moshe Dayan och Yigal Allon. Flera ställen i Israel bär hans namn, och han ses med rätta som grundare av den israeliska militärdoktrinen.

Han lärde upp dem bra.

Ja. Det som en gång var en brittisk kolonial specialitet blev en israelisk kolonial specialitet. Allt som israelerna har gjort lärde de sig av britterna – inklusive lagarna, till exempel 1945 års militära undantagslagar, som britterna utnyttjade mot Irgun. Samma lagar är fortfarande i kraft, och används nu mot palestinierna. Alltihopa kom från britternas koloniala manus.

En seger – eller till och med oavgjort – för det arabiska upproret skulle ha lagt grunden till en palestinsk nationell identitet och stärkt deras krafter för de strider som låg framför dem. Precis som Kanafani har du hävdad att det traditionella palestinska ledarskapets vacklan spelade en central roll för nederlaget, genom sitt svansande – t ex vid St James-konferensen – efter de samarbetande arabiska kungarna, som hade placerats på sina troner av britterna?

Precis som nu var det palestinska ledarskapet även då splittrat. Det hindrades av sin egen oförmåga att komma överens om en lämplig strategi – att mobilisera befolkningen och skapa ett representativt nationellt forum, en folkförsamling där dessa frågor kunde diskuteras. Till skillnad från Indien, Irak och delar av Afrika förvägrade britterna palestinierna all politisk tillgång till den koloniala staten. Så argumenten för en folkförsamling som bestämt kunde bryta med de koloniala kontrollstrukturerna var mycket viktiga.

Den andra betingelsen bakom upproret var fascismens uppkomst i Europa.

Från det ögonblick då nazisterna kom till makten förändrades situationen fullständigt för judarna i sitt förhållande till världen och till sionismen. Det är fullt förståeligt. Det ledde till förändringar även i Palestina: mellan 1932 och 1939 ökade andelen judar inom befolkningen från 16 eller 17% till 31%. Plötsligt hade sionisterna en livskraftig demografisk bas för att ta över Palestina, som de inte hade 1932.

Palestinierna blev indirekta offer för Europas förintelse av judar.

Absolut. Palestinierna betalar för hela den europeiska historien av judehat, som går ända tillbaka till medeltiden. Edward I:s fördrivning av judar från England 1290, fransmännens fördrivning följande sekel, Spaniens och Portugals påbud på 1490-talet, de ryska pogromerna från och med 1880-talet och slutligen nazisternas folk mord. Historiskt ett i grunden europeiskt kristet fenomen.

Vad hade hänt om det inte hade blivit någon Förintelse och de tyska fascisterna hade varit vanliga fascister utan någon besatthet av att utrota judarna?

Vilket kunde-ha-hänt. Men titta på situationen 1939. Det fanns redan ett sionistiskt projekt med starkt stöd från det brittiska imperiet, av orsaker som inte hade något med judar eller sionister att göra. Det handlade om strategiska intressen. Balfourdeklarationen gjordes av en man som var ansvarig för att ha fått igenom det mest antisemitiska lagförslaget i det brittiska parlamentets historia, Främlingslagen 1905. Den brittiska härskande klassen brydde sig inte om judar i sig. De kanske brydde sig om hur de läste bibeln, men det de brydde sig om mest var Palestinas och Mellanösterns strategiska betydelse som en port till Indien, långt före 1917. Det var detta de intresserade sig för, från början till slut. När de tvingades lämna 1948, kunde de göra det eftersom de 1947 också lämnade Indien och inte behövde Palestina på samma sätt. Om Hitler hade blivit mördad så hade det ändå funnits ett sionistiskt projekt, med stöd från det brittiska imperiet, sionismen skulle fortfarande ha försökt ta över landet, vilket alltid var deras mål, och skulle fortfarande ha försökt skapa en judisk majoritet med hjälp av etnisk rensning och invandring. Jag kan inte spekulera mer än så.

Men fanns det inte antisionistiska strömningar även inom de judiska samhällena?

Förvisso, det fanns judiska kommunister, och de som var för judisk assimilering. Den överväldigande majoriteten av den förföljda judiska befolkningen i Östeuropa valde att emigrera till vita bosättarkolonier: Sydafrika, Australien, Kanada, Nya Zeeland och framförallt USA. En del for också till Argentina och andra latinamerikanska länder. De var i majoritet och det var dit större delen av världens judiska befolkning reste, förutom de som stannade i Europa. Före Hitler var antisionismen ett judiskt projekt. Innan dess var sionisterna i minoritet och deras program var starkt ifrågasatt i de judiska samhällena. Men Förintelsen skapade en sorts förstälighet i stödet till sionismen.

Nederlag leder vanligtvis till att allting upphör ett tag, och sedan ökar motståndet igen i olika former. Men nederlaget 1936-1939 följdes omedelbart av Andra världskrigets utbrott – som började i Kina, trots att många kallar det ett europeiskt krig. Vad hade det palestinska ledarskapet för inställning under den perioden? I Indonesien, Malaysia, Indien och delar av Mellanöstern sa vissa delar av den nationalistiska rörelsen: vår fiendes fiende är vår vän, om än tillfälligt. Eftersom vår fiende är det brittiska imperiet, så innebär det tyskarna eller japanerna. I sin bok om Egypten redogör Anouar Abdel-Malek för hur stora folkmassor samlades i Alexandria när det verkade som om Rommel skulle inta Egypten, och skanderade "Framåt Rommel, framåt!" De ville ha vem som helst utom Storbritannien. Vilken inställning hade Palestina?

Åsikterna i Palestina var djupt splittrade. En minoritet av ledarskapet följde Stormuftin och allierade sig med tyskarna. Muftin hade en bana utöver det vanliga under kriget: fransmännen sparkade ut honom från Beirut, briterna jagade ut honom ur Irak när de ockuperade det på nytt 1941, sedan

jagade de ut honom från Iran. Han försökte resa till Turkiet, men turkarna ville inte låta honom stanna, så han hamnade till sist i Rom, och sedan Berlin. Men de flesta palestinierna antog inte den linjen. Många anslöt sig till den brittiska armén och stred med de allierade trupperna. Givetvis hade många ledare dödats av britterna, antingen på slagfältet eller avrättats. Andra landsförvisades. Britterna älskade att landsförvisa nationalistiska motståndare till besittningar på öar: Malta, Seychellerna, Sri Lanka, Andamanerna. Min farbror skickades till Seychellerna i några år, tillsammans med andra palestinska ledare, och landsförvisades sedan till Beirut i ytterligare flera år. Så större delen av ledarskapet insåg att britterna aldrig kunde bli deras vänner. Du kan läsa min farbrors memoarer – han blev våldsamt, bittert antibrittisk. Han var alltid nationalist och antibrittisk, men det är anmärkningsvärt hur mycket upproret förändrade palestiniernas uppfattningar. Tidigare hade ledarskapet alltid försökt blidka britterna, precis som många införlivade kolonial eliter. Detta förändrades med krossandet av upproret.

Till syvende och sist gjorde nederlaget för upproret och sedan Andra världskriget att palestinierna var dåligt förberedda för det som följde, när de två nya supermakterna – USA och Sovjetunionen – stödde sionismen medan britterna på marken samarbetade med sionisterna och jordanierna för att hindra upprättandet av en palestinsk stat. Palestinierna var inte tillräckligt organiserade för att gå mot den sionistiska militärens angrepp, som inleddes i november 1947, månader innan mandatet upphörde den 15 maj 1948, och då FN:s delning förmodades träda i kraft och de arabiska arméerna också drog ut i fält. Så dags hade de sionistiska trupperna intagit Jaffa, Haifa, Tiberias, Safad och dussintals byar, fördrivit omkring 350.000 palestinier och redan invaderat en stor del av det som enligt FN:s Delningsplan skulle ha blivit en arabisk stat. Så redan innan staten Israel utropades, och det så kallade arabisk-israeliska kriget började, var palestinierna redan besegrade.

Vi ska återkomma till USA:s roll i allt detta. Men hur förklarar du Sovjetunionens stöd till sionisterna, och att de försåg dem med tjeckiska vapen för att genomföra striderna?

Som du vet kunde Stalin vända på en femöring. Från att ha varit ett ståndaktigt antinationalistiskt och antisionistiskt land blev Sovjetunionen plötsligt förespråkare av en judisk stat. Det kom som en enorm chock för arabvärldens kommunistpartier. Jag tror att det fanns flera motiv. Det var säkert ett försök att överträffa USA, och det fanns en känsla av att det kunde bli ett socialistiskt land som skulle alliera sig med Sovjetunionen. Stalin ville också underminera britterna i Mellanöstern. Kom ihåg att han hade tillbringat sin ungdom med att under det ryska inbördeskriget strida i södra delen av det som skulle bli Sovjetunionen, där britterna var de vitas främsta stödjare – och finansierade, beväpnade och utbildade dem. De stödde dem med trupper och flottor, från Östersjön till Kaspiska havet till Svarta havet. Redan tidigt utvecklade Stalin en stark fientlighet mot Storbritannien, och en besatthet med det hot som britternas makt utgjorde för södra Sovjetunionen. Och han såg nu ett tillfälle där Sovjetunionen kunde underminera britternas arabiska marionettregimer i regionen.

Det var ett katastrofalt politiskt ingripande. Men det varade inte länge.

Några år. Men ja, absolut. Om man tittar på omröstningarna i FN:s generalförsamling, så hade amerikanerna fått svårt att få igenom Delningsresolutionen utan Sovjetunionen och deras vitryska och ukrainska bihang, liksom de länder de hade inflytande över. De kanske hade gjort det, men det kunde ha lett till ett annat resultat. Och vapenavtalet med tjeckerna var avgörande för Israels segrar mot de arabiska arméerna på slagfältet.

Det leder oss till de arabiska eliterna – monarkierna och shejkdömen som britterna inrättade efter det ottomanska rikets kollaps – och att de samarbetade med britterna och underlät att hjälpa till att besegra det land som det brittiska imperiet hade skapat.

Den viktigaste rollen här spelades av de egyptiska, jordanska och irakiska monarkierna. De var utsatta för motstridiga tryck, uppifrån och underifrån. Å ena sidan britterna, som absolut inte ville ha en palestinsk stat. De var fortfarande oerhört fientligt inställda till palestinierna, även om de också hade blivit fientliga mot sionisterna på grund av den blodiga kampanj som Irgun, Sternligan och Haganah förde mot dem i slutet av Andra världskriget. Storbritannien lade ner rösten om FN:s Delningsresolution. En judisk stat skulle upprättas, ingenting kunde hindra det. Men med sina klientregimer hoppades de balansera dess makt och behålla ett inflytande i en del av Palestina, tack vare Transjordanien emir Abdullah, vars armé stod under befäl av brittiska officerare.

Å andra sidan var det trycket från den allmänna opinionen. Arabvärlden hade sedan länge varit bekymrad över sionismen. När jag forskade om det hittade jag hundratals tidiga tidningsartiklar om Palestina från Istanbul, Damaskus, Kairo och Beirut. Frivilliga från Syrien och Egypten kämpade i Palestina under den arabiska revolten. Så dessa grannregimer hamnade under folkligt tryck att göra något med den katastrof som utvecklades i Palestina 1947-1948, när sionisterna snabbt fick övertaget och utblottade flyktingar började anlända till arabiska huvudstäder. Britterna ville givetvis att jordanierna skulle invadera – annektera Västbanken och östra Jerusalem åt dem. Egypten och de andra arabländerna tvingades intervensera av sina befolkningar. Men de gjorde det på ett halvhjärtat sätt, och bara först när britterna hade dragit sig tillbaka.

Detta fick en oerhört radikaliserande effekt på de inblandade arabiska officerarna, inklusive Abdel Nasser. I sina memoarer skrev han: vi fick inte medel för att strida, och när vi stred mot israelerna tänkte vi på den korruperade av britterna kontrollerade monarkin hemma. Tillsammans med två nära kollegor i det nationalistiska Sällskapet fria officerare, Abdel Hakim Amer och Zakaria Mohyedin, posterades Nasser i Gaza och Rafah, och upplevde med egna ögon de meniga soldaternas ilska mot den högsta militärledningen i Kairo. Han citerar en soldat som med varje meningslös order upprepade: ”Skämmas, vi borde skämmas”, med den egyptiska landsbygdens utdragna sarkastiska tonfall.³ Kriget ökade de fria officerarnas popularitet, och ledde slutligen till att monarkin störtades 1952. Det gällde också för irakierna och syrierna. Nästan så fort kriget slutade ägde det rum en rad kupper i Syrien, följt av revolutionen i Egypten 1952, och sedan i Irak 1958. Alla de inblandade officerarna hade stridit i Palestina.

Så Palestina delades, men inte enligt den plan som FN hade kommit överens om.

Ben-Gurion och det sionistiska ledarskapet ville ta allt, men på den tiden hade de helt enkelt inte resurserna. Så de nöjde sig med 78%.

Och sedan dess har det varit ett halvt kontinuerligt krig. Den första vågen flyktingar anlände till Gaza efter Nakba 1948, inklusive många av våra vänner. De hade aldrig bott i Gaza förut.

80% av befolkningen på det som nu är Gazaremsan är ättlingar till flyktingar, varav de flesta anlände 1948. Det finns befolkningar från Negev och andra områden som fördrevs ännu senare.

³ Nassers ”Memoirs of the First Palestine War”, översatt till engelska av Walid Khalidi för *Journal of Palestine Studies*, vintern 1973, är en fängslande redogörelse för kaoset och den avsiktliga bristen på planering av den korruperade högsta militära ledningen i Kairo.

Men 80% av Gazas befolkning kom ursprungligen någon annanstans ifrån.

Som många i min generation hörde jag för första gången om den palestinska Nakba – katastrofen – 1967, efter sexdagarskriget. Jag skickades för att besöka flyktingarna av Bertrand Russells fredsstiftelse, som ville skriva en undersökningsrapport – som vi hade gjort i Vietnam för Russeltribunalen, som sammankallades av Russel och Sartre. På den resan träffade jag din kusin Walid Khalidi i hans hem i Beirut, som jag aldrig kommer att glömma. Han satte mig ner och sa: ”Vet du vad som har hänt?” Han berättade om massakern i Deir Yassin i april 1948. Jag blev alldeles paff. Jag kunde inte tro att jag inte hade hört om det.

Minns du när det var?

Jag tror att det måste ha varit i juli, en månad efter kriget 1967. Vi träffade flyktingar i läger i Jordanien, utanför Damaskus, i Egypten, liksom politiker och intellektuella. Ironiskt nog var vår översättare en muslimsk engelsman, Faris Glubb, vars far general Sir John Glubb hade varit överbefälhavare för den transjordanska armén. Faris var en stenhård anhängare av palestiniernas sak. Walid roades av detta faktum. Han var den förste som gav mig en verklig lektion om Palestinas historia.

Han är väldigt bra på det. Han fyller 99 år i juli, inshallah [om Gud vill].

Jag kommer aldrig att glömma den eftermiddagen i Beirut. Och om personer som jag, som växte upp i en proarabisk, Nasservänlig vänsterfamilj, inte kände till Nakba på den tiden, så måste väldigt många människor inte ha haft en aning.

Absolut. Jag slås ständigt av hur dåligt jobb palestinierna har gjort med att publicera sin sak, från 1917 och långt efter 1967. Det är egentligen bara med den nuvarande generationen som det har skett någon sorts genombrott. Och det har inte kommit från det politiska ledarskapet, utan från civilsamhället – organisationer som PACBI, gruppen som uppmanar till Bojkott, Avveckling, Sanktioner [BDS], eller Institutet för palestinska studier som Walid grundade, och som har arbetat i decennier. Äntligen börjar vi se resultaten. Men det är trots att det saknas tillräckliga officiella ansträngningar. PLO började med informations- och diplomatiskt arbete på 1970-talet och början av 1980-talet, även om det fortfarande var otillräckligt. Frånsett det har meriterna varit bedrävliga.

Hur förklarar du det moderna palestinska ledarskapets ständiga svaghet? Jag vet att de bästa personerna dödades.

Det är den första viktiga punkten. Att mörda palestinska ledare blev en israelisk specialitet. En israelisk författare, Ronen Bergman, har skrivit en isande bok om detta, *Rise and Kill First* [Stig upp och döda först]. Titeln säger allt. De har varit väldigt noga med att välja ut dem de vill undanröja. Men tillsammans med några arabregimer, måste det sägas: israelerna har fått hjälp under sina ansträngningar av mördarna i Libyen, Irak och Syrien. Och israelerna kände sina mål. När de åkte för att mörda Abu Jihad i Tunis åkte de alldeles förbi Mahmoud Abbas hem. De såg inte honom som någon fara – tvärtom – så de lät honom leva och har utnyttjat honom ända sedan dess. Det var också en brittisk specialitet.

Men det palestinska ledarskapets problem går djupare. På 1930-talet var det delvis ett resultat av den palestinska klasstrukturen – en verklighetsfrånvärd jordägande elit med inskränkta eller naiva uppfattningar om hur man skulle ta itu med briter. Ända sedan 1960-talet har bristen på ett

globalt sätt att se på omvärlden från de olika generationerna av palestinska ledare varit ett stort problem. Om man tittar på andra antikoloniala rörelser – den irländska, den algeriska, den vietnamesiska eller indierna – de leddes av personer med en avancerad förståelse av den globala maktbalansen, på hur de imperialistiska makterna fungerar och hur man ska nå fram till den allmänna opinionen i moderländerna. Nehru, Michael Collins, de Valera förstod detta. Det algeriska ledarskapet förstod Frankrike. Det de kallade FLN:s sjunde *vilaya* eller provins var Frankrike. Irländarna vann 1921 eftersom de förstod brittisk och amerikansk politik, och hade omfattande politisk och underrättelseverksamhet där. Det palestinska ledarskapet har aldrig haft samma kunskaper eller kompetens. Jag hatar att säga detta, det låter självnedsettande, men det är sant.

Hur skulle du karakterisera den palestinska eliten under denna tidiga period? I *Hundraårs-kriget mot Palestina* ger du en underbar känsla för dessa palestinska klaner, familjerna Khalidi och Husseini. Din var mer intellektuell, mer lärd, familjen Husseini lutade åt att anta praktiska ledarroller. Var denna sortens klasstruktur speciell för Palestina eller fanns den i någon form i andra delar av arabvärlden?

De ord min lärare, Albert Hourani, använde var notabiliteter – notabiliteternas politik.⁴ Han talade om familjer snarare än klaner. Det rörde sig inte om stamfolk. Samma sociala struktur var förhärskande i det ottomanska imperiets alla arabiska provinser. Det var eliter i städerna som hade hand om religion, lagar och regering, i många fall också godsägare och de som var engagerade i handel. Detta skikt var helt skilt från de folkliga klasserna, föraktade kroppsarbete och i många fall även själva kommersen. Det var indraget i ottomansk politik i århundraden, och innan dess i Mamluk-sultanatet. Medlemmar i min familj arbetade inom mamlukernas domarkår på 1300- och 1400-talen. Denna elit var väl anpassad till den sorts administration som fanns under mogulerna, safaviderna och ottomanerna. En del anpassade sig till den moderna eran. Istället för religiös skolning reste de till Malta eller Istanbul, eller till amerikanska missionärsinstitutioner. De skaffade sig en modern utbildning. Istället för att bära turban eller fez ståtade de med en hög hatt. Men de var utomordentligt olämpliga för att tackla britterna.

Denna samhällsstruktur krossades fullständigt 1948. Den materiella grunden för den klass som hade dominerat det palestinska samhället i århundraden försvann. Godsägare förlorade sin mark, handelsmän förlorade sina affärsverksamheter och så vidare. Och med få undantag återuppstod inga av dessa eliter efter 1948. Det palestinska samhället blev i grund och botten revolutionerat, på samma sätt som många andra arabiska samhällen blev av sociala revolutioner – i Irak, Syrien, Egypten, där urgamla eliter och godsägarklasser störtades på 1950-talet. Dynastier som al-Azm i Damaskus försvann ur politiken. Samma sak hände i Palestina på grund av Nakba. I viss mening öppnade det dörren för de bildade medelklasserna. PLO:s ledarskap bestod inte av personer från de gamla framstående familjerna. Det enda undantag jag kan komma på var Faisal Husseini. Han var den enda framträdande ledare palestinske ledaren efter 1948 som kom från den gamla elitklassen, och han var son till en enastående militär ledare som dödades i strid 1948.

Vad hände med din familj vid den tiden?

Familjen skingrades. En del traumatiserades av erfarenheterna och andra härdades. Mina mor- och farföräldrar förlorade familjens hem i Tar al-Rish, nära Jaffa, och blev flyktingar. Mina mor- och

⁴ Albert Hourani, "Ottoman Reform and the Politics of the Notables" i William Polk och Richard Chambers, red, *Beginnings of Modernization in the Middle East: The Nineteenth Century*, Chicago 1968, s 41–68.

farbröder och fastrar och mostrar och kusiner hamnade i Jerusalem, Nablus, Beirut, Amman, Damaskus och Alexandria. Som ett resultat av det har jag kusiner i hela arabvärlden och andra i Europa och USA. Ändå var mina familjemedlemmar lyckligt lottade och privilegierade, eftersom de tack vare min farfar hade en god utbildning, och en del av dem gjorde karriär som professorer, som mina kusiner Walid, Usama och Tarif, eller som författare och översättare som min moster Anbara eller min kusin Randa. Mina föräldrar hade planerat att återvända till Palestina efter att min far tog sin doktorsexamen i filosofi på Columbia, men tvingades till slut stanna i USA, vilket är skälet till att jag föddes här i New York 1948. Då arbetade min far för FN.

Var gick du i skolan?

Jag gick på FN:s internationella skola i New York, och gick även i skolan i Korea. Jag studerade historia på Yale och tog min filosofie doktorsexamen vid Oxford, med Hourani. Så jag utbildades på tre olika platser.

Och Palestina var frånvarande på alla dessa platser.

Ja. Jag bodde bara i Palestina under korta perioder, totalt några år. Jag bodde i Libyen under några år när jag var väldigt ung, och jag bodde i Libanon i mer än 15 år på 1970- och 1980-talen, där jag undervisade vid amerikanska universitetet i Beirut, Jag har bott på några ställen till, men större delen av min ungdom och mer än halva mitt liv har jag tillbringat i USA.

För att återgå till de radikala omvälvningarna på 1940-talet: som du sa förändrades klasstrukturen i hela arabvärlden.

Med ett bestämt undantag: de kvarvarande monarkierna. Den gamla samhällsordningen har inte förändrats i Marocko, eller Jordanien eller Saudiarabien. Åtminstone inte på samma sätt.

Britterna behöll monarkierna varhelst de kunde. I synnerhet Churchill älskade dem och diskuterade till och med möjligheten att skapa en för den indiska provinsen Punjab.

De brittiska kolonialisterna älskade att kopiera sin egen aristokrati och sitt eget system. De hittade en jordägande adel på ställen där det aldrig hade funnits någon sådan. Fransmännen föredrog koloniala republiker.

Den andra konsekvensen av dessa radikaliserade medelklassuppror var att småbourgeoisien i städerna fick tillgång till armén, speciellt i Egypten, Syrien och Irak. Det var de revolutionära nationalistiska rörelsernas bas – i Indien var den inhemska officerskåren begränsad till den jordägande aristokratins andra söner. Hur utvecklades dessa omvandlingar i de palestinska samhällena, bland landsflyktingarna och i Palestina? Nasser var en stor hjälte för generationen efter Nakba. Och om vi ska vara rättvisa så försökte han – det är inte att han inte försökte. Jag minns att jag sa det till en palestinier i Egypten, som svarade med ett skämt: ”Ja, Tariq, han försökte, men vet du, han är som en dålig klocka. En klocka säger tick-tack och går framåt. Nasser säger tick-tack och går baklänges.” Enligt min uppfattning kom den nya generationen palestinska ledare verkligen till sin rätt efter sexdagarskriget, då de insåg att inga arabiska stater skulle försvara dem och att de måste kämpa själva. Vad säger du om det?

Min syn på Abdel Nasser är något liknande. En av mina tidigare studenter läxade häromdagen upp mig för att jag kritiserade honom. Men det man ska betona är att jag inte tror att Nasser någonsin

prioriterade Palestina, ens 1948. Om man läser hans memoarer, som givetvis skrevs av en spökskrivare, är det uppenbart att han var besatt av Egypten. Förståeligt nog var han en egyptisk nationalist. Palestina var viktigt, men det hade aldrig förtur. Men för att besvara frågan du ställer: hur uppstod denna nya generation av palestinska motståndsledare? De hade börjat sluta sig samman före 1967, men traumat av sexdagarskriget fick enorma effekter. Som du säger befäste det insikten att de arabiska staterna inte skulle hjälpa till. Jag tror att många trodde att Nasser skulle det – och det var det sista strået. De på varandra följande nederlagen 1948, 1956 och 1967 visade att arabstaterna inte hade resurser för att besegra Israel, oavsett om de hade viljan att göra det eller inte. Initiativ som hade inletts i det palestinska samhället ledde till ett maktövertagande i den Palestinska befrielseorganisationen (PLO), som Nasser hade bildat 1964 för att införliva och kontrollera den ökande vågen av nationell glöd. 1968 togs PLO över av oberoende palestinska grupper som var missnöjda med den egyptiska kontrollen. Den största av dessa var Fatah, och inom kort blev Arafat PLO:s ordförande. Även detta var en rörelse underifrån mot de införlivade eliterna, Ahmad Shukeiri och andra, som ursprungligen ledde PLO. Shukeiri var för övrigt ännu en medlem ur den gamla härskande klassen. Men från och med denna tidpunkt fanns det en ny generation av palestinska ledare – Arafat, Hawatmeh, Habash, Abu Jihad och andra – som representerar en klass, en grupp identiteter, som skiljde sig från allt annat som pågick tidigare.

En av Arafats viktigaste paroller var *al-qarar al-Filistini al-mustaqil* – självständig palestinsk makt att fatta beslut. Hans envisa hävdande av palestinskt oberoende och självbestämmande var centralt för hans popularitet under denna första period: ”De arabiska regimerna kontrollerar inte oss.” Det var en av hans få framgångar, men den var viktig: att hålla PLO till stor del självständigt från de arabiska stater som ville kontrollera den palestinska rörelsen, precis som de har försökt göra sedan 1930-talet. Vid St James-konferensen 1939, under det stora upproret, under debatten om FN:s delningsresolution eller upprättandet av PLO försökte arabregimerna konsekvent dominera den palestinska frågan till sin egen fördel – givetvis under rivalitet med varandra. De försöker fortfarande göra det, alltmedan de likgiltigt tittar på och gör absolut ingenting medan Gaza görs till martyrer.

Du har redan berört en annan ledande figur ur denna generation, Ghassan Kanafani. Du skriver mycket rörande om honom i *Hundraårskriget i Palestina*. Jag träffade honom vid en konferens i Kuwait 1966 och blev mållös.

Han var oerhört karismatisk. När man läser honom nu stiger nästan karisman upp från sidorna. Men om man träffade honom... Jag mötte honom bara ett par gånger. Mannen var något utöver det vanliga.

Jag minns inte hans exakta ord, som har blivit berömda sedan dess, men jag frågade om det är möjligt med en förhandlingslösning med de här skitstövlarna? Och han sa – jag kommer aldrig att glömma hans röst eller hans leende – Tariq, förklara för mig hur halsen förhandlar med svärdet. Jag skrattade våldsamt. Jag sa att det var en mycket lysande liknelse. Han var en stor intellektuell, både författare och politisk ledare. Han verkade representera en hel kultur. Och så dödade de honom. Mossad sprängde upp honom i luften medan han reste med sitt syskonbarn.

Exakt. Hans litterära arbete genljuder än idag. Min son Ismail omarbetade hans novell *Återvända till Haifa* för scenen, med Naomi Wallace. Det är omöjligt att få en större teater i USA att visa den,

men den hade premiär på Finborough Theatre i London. Bearbetningen beställdes av The Public Theatre i New York, men styrelsen vägrade låta producera den. De sa att Kanafani var "terrorist". Men trots etablissemangets censur finns hans arbeten överallt. Än idag trycks hans noveller, såväl som hans pjäser, poesi, hans övriga skrifter, både på arabiska och i översättning. Jämte Mahmoud Darwish och Edward Said tycker jag att han är 1900-talets viktigaste palestinska intellektuell.

Det är det vi sa tidigare: de vet vem de ska döda.

Och vilka de inte ska döda.

Vad fick Arafat och gruppen runt honom att slutligen besluta sig för att svika i Oslo 1993? Vår vän Edward Said kallade det ett "palestinskt Versailles" – en bestraffningsfred.

Edward hade rätt, men han visste inte hur rätt. Det var i själva verket värre än Versailles. Vändpunkten var 1988, när Arafats grupp i Palestinska nationella rådet i grund och botten kapitulerade för de amerikanska villkoren för att inleda en bilateral dialog – palestinierna måste avstå från våld, något israelerna aldrig ombads göra, och acceptera en delning, underteckna FN:s resolution 242, som begränsade frågorna till resultatet av 1967 års krig. Denna FN-resolution skrevs av Arthur Goldberg, Abba Eban och Lord Caradon: författarna var de stora imperialistländerna och deras israeliska skyddsling, även om den godkändes av Sovjetunionen i FN:s säkerhetsråd. De var inte intresserade av samtal, oavsett vad PLO accepterade. De kunde gå med på säkerhetsrådets resolution 242, acceptera "tvåstatslösningen", avstå från våld – men israelerna skulle ändå inte tala med dem, tills Rabin slutligen bröt detta tabu 1992.

Bakom PLO:s vändning låg resultatet av oktoberkriget 1973, då de egyptiska och syriska regimerna klargjorde att deras intressen begränsades till sina egna territorier som ockuperades 1967, Sinai och Golanhöjderna. Utöver det brydde de sig inte. Och det klargjordes för det palestinska ledarskapet. Jag såg en del av dem återvända från Kairo. Jag bodde i Beirut vid den tiden och jag tolkade åt den palestinsk-amerikanska delegationen. De talade om sina erfarenheter av Sadat i Kairo och hur han gjorde klart att det här är allt. Det här är vad vi satsar på, och det är *allt* vi satsar på. Ni får ta hand om er själva, grabbar. Han sa det inte rent ut...

Men det var vad han menade och vad de gjorde.

Det var vad PLO:s ledarskap förstod. Och från och med då började de övergå från väpnad kamp och att befria Palestina till förhandlingar om en så kallad tvåstatslösning. 1974 drev de igenom en första förändring av ordalydelsen i Palestinska nationella rådet. PFLP⁵ och majoriteten av Fatahs medlemmar insåg fullständigt vad de försökte göra och gick mot det. Det tog ledarskapet årtal att nå en punkt där de kunde få nationella rådets öppna godkännande av detta program – att förändra PLO:s ståndpunkt från att befria hela Palestina, med en sekulärt demokratisk stat för muslimer, kristna och judar där alla är jämlika, till en enstatslösning plus flera Bantustan, vilket är vad den USA-medlade tvåstatslösningen alltid har inneburit i praktiken. Det är vad Israel har gett oss, små bitar och stycken som skiljs åt av enorma områden av olagliga israeliska bosättningar. Enligt många förmenande accepterade Arafats ledarskap detta i princip 1974, och övergick sedan sakta men säkert till att vinna över den palestinska allmänna opinionen och rörelsen.

5 Popular Front for the Liberation of Palestine [Folkfronten för Palestinas befrielse], en revolutionär socialistisk organisation som bildades av George Habash och andra efter 1967 års krig.

Häromdagen blandade sig Hillary Clinton i debatten och lade sin sten till det berg av lögn som har byggts runt "fredsprocessen". I princip sa hon: "I Camp David-avtalet 1979 erbjöd vi palestinerna allt, men de tackade nej till oss. De kunde ha haft sin egen stat nu." Du känner väl till denna fas.

En av mina studenter, en forskare vid namn Seth Anziska, har skrivit den bästa bok som finns om de långsiktiga effekterna av Camp David.⁶ I min *Brokers of Deceit* [Bedrägeriets medlare] koncentrerade jag mig på Madrid och Washington. Den grundläggande poängen är att ett palestinskt statsstatus och suveränitet *aldrig* någonsin, ingenstans, har funnits på bordet, inte från någon part, USA, Israel eller någon annan. I Camp David 1979 erbjöd man "autonomi"; i Madrid och Washington 1991 tilläts vi bara förhandla om "autonomi", eller självstyre under israelisk överhöghet. Det enda vi fick höra var att "frågorna om slutgiltigt status" skulle innehålla diskussioner om dessa andra saker. Men vi vet vad slutresultatet blev. Rabin berättade det. I sitt sista tal 1995, strax innan han mördades för att han hade gått för långt, förklarade han hur långt han i själva verket skulle gå. Han sa: det vi erbjuder palestinerna är *mindre än en stat* och vi ska behålla säkerhetskontrollen över Jordandalen. Med andra ord inget självbestämmande, ingen suveränitet, inget statsstatus. Enstatslösning, flera Bantustan.

Det var vad Israel erbjöd. Och det förändrades aldrig. Rabin mördades – *han* kanske skulle ha förändrat det, man kan spekulera om det, om han inte hade mördats. Men det är vad han sa i sitt sista tal till Knesset. Och det var slutresultatet för Ehud Barak år 2000, han förhandlade med PLO, till skillnad från de flesta andra israeliska ledarna. Rabin, Barak och senare Olmert var faktiskt villiga att förhandla – de var villiga att sätta svärdet mot halsen, med Kanafanis oefterhärmliga uttryck. Men vad erbjöd de? Inte statsstatus, inte suveränitet, inte självbestämmande, inte slut på ockupationen och inte avlägsnande av bosättarna. Vad gäller Clinton: en av den amerikanska politikens största lögnare och inblandad i ett flertal krigsbrott. Hon sa att studenterna inte förstår historien. Tja, det hon sprider är förvisso inte historia. Det är en helt förvanskad berättelse som är felaktig i nästan varje avseende.

Låt oss övergå till Hamas. Är det rätt att säga, som många av dess motståndare i PLO envist hävdar, att de skapades av Israel?

Nej. Låt mig vara alldeles tydlig. Hamas uppstod 1987-1988, i det läge som jag just talade om. De växte fram ur den islamistiska rörelsen i Gaza, som en separat palestinsk utvidgning av muslimska brödraskapet i Egypten. Det skedde just när Fatah och PLO övergav målet att befria hela Palestina, som en sekulärt demokratisk stat, och acceptera de amerikansk-israeliska villkoren som räknades upp i UNSC 242, lägga ner vapnen, gå med en delad palestinsk ministat sida vid sida med Israel. PLO godtog detta formellt 1987-1988, vilket var just när Hamas uppstod som en utbrytning ur den islamistiska rörelsen.

Nå, uppmuntrades de av israelerna? Ja, givetvis uppmuntrade de. Israel såg PLO som sin viktigaste nationalistiska motståndare, huvudfaran. Varje oliktankande rörelse som undergrävde palestinernas totala stöd till PLO var välkommet för det israeliska underrättelseväsendet. Givetvis var det välkommet. Två israeliska specialister, Shaul Mishal och Avraham Sela, skrev en bra bok om Hamas som talar om detta.⁷ Det fanns också en utmärkt Reuters-artikel, som i detalj gick igenom hur den

⁶ Seth Anziska, *Preventing Palestine: A Political History from Camp David to Oslo*, Princeton 2018.

⁷ Shaul Mishal och Avraham Sela, *The Palestinian Hamas: Vision, Violence and Coexistence*, New York 2000.

israeliska underrättelsetjänsten manipulerade och stödde den islamistiska rörelsen i Gaza. Allt annat stängdes ner – alla uttryck för en palestinsk identitet, till och med palestinska Röda halvmånen – men inte islamisterna. De verkade fritt. När israelerna behövde någon för att misshandla PLO-demonstranter på Birzeit-universitetet, på Västbanken, så körde de islamister med buss från Gaza genom Israel, utrustade med fälgkors, för att misshandla PLO-vänliga demonstranter. Vänner berättade om hur barn fick sina armar brutna av de här killarna. Islamisterna tilläts verka utan att arresteras, utan att någon lade sig i, som inga andra palestinska organisationer i civilsamhället fick.

När Gaza uppstod, var de israeliska ockupationsmyndigheterna till en början splittrade, eftersom Hamas hade publicerat sin ökänt antisemitiska stadga och inledde operationer mot israeliska soldater och bosättare i Gaza, efter att intifadan började i december 1987. Det förekom debatter inom den israeliska underrättelsetjänsten och militären: vill vi verkligen fortsätta att stöda de här personerna eller inte? Men som ett sätt att splittra och härska, gav den israeliska underrättelsetjänsten, som vid olika tillfällen kontrollerade Gazaremsan, dem om inte stöd, så åtminstone möjlighet att fortsätta verka. Jag såg nyligen en underbar film som hette *Gaza Ghetto* av Joan Mandell från 1984, som talar om hur det hade varit på Gazaremsan under Israels ockupation. Hon bodde i Palestina på den tiden. Den israeliska ockupationen kontrollerade allt, precis som den kontrollerar allt på Västbanken idag. Det förekom givetvis försök till motstånd, varav en del var framgångsrikt, annat inte. Men med tiden omvandlades Hamas till en motståndsrörelse, och då blev israelerna inte glada åt dem. Under de senaste åren, under Netanyahu, har de emellertid återgått till att stöda dem, eftersom de trodde att de kunde utnyttja Hamas för att pacificera Gazaremsan, med pengar som kom från Gulfstaterna, i synnerhet Qatar.

Men det visade sig inte bli fallet.

Det fungerade inte så bra för dem.

Vi har nu en ironisk situation, där det så kallade sekulärt demokratiska PLO till 100 eller 99,9% samarbetar med israelerna, där det inte finns någon palestinsk ”myndighet”, där det i själva verket är IDF som ger order och den Fatahledda Palestinska myndigheten genomför dem. Medan den muslimska brödraskap-liknande islamistiska organisationen Hamas har blivit ledare för det vi måste kalla, och det som faktiskt är, dagens palestinska motstånd.

Den hemska ironin är att det som Arafat och hans kollegor gjorde när de accepterade Osloavtalet, och flyttade nästan hela den nationella rörelsen till ett Israel-kontrollerat fängelse i de ockuperade områdena, först och främst blev att urholka PLO själv. Idag existerar inte PLO egentligen, utom som ett skal. Ledarskapet verkar nu via en marionettquisling, Palestinska myndigheten, som är underleverantör till ockupationen. De har ingen självständig existens. De har ingen makt, ingen domsrätt och ingen suveränitet. De är bara en av ockupationens många armar. Arafat-Abbas' ledarskap urholkade alltså det som brukade vara den nationella rörelsens kärna, vilket var PLO. Det finns inget PLO att tala om nu. Det finns en Palestinsk myndighet (PA), en byråkrati som har makt över palestiniernas civila liv på delar av Västbanken, om än bara en liten del. Större delen av Västbanken, det så kallade Område C, kontrolleras direkt av den israeliska militären. PA har en närvaro på högst 20-30% av Västbanken, vad gäller ansvar för offentlig utbildning, sjukvård och så vidare. Men Israel har högsta beslutanderätt över hela det ockuperade Västbanken och det ockuperade arabiska östra Jerusalem. De är en ockupationsmakt. De har säkerhetsmakten. De kontrollerar befolkningsregistret, in- och utresor, allt som har med finansiering att göra. De kontrollerar PA:s

säkerhetstjänst. Och säkerhetstjänsten gör vad israelerna vill. Det palestinska folket vill skyddas från ockupation och bosättare, men PA:s folk fungerar som ombud för ockupationen. De tjänar fienden. Så, ja: det är en tragedi för de sekulärt demokratiska delarna av den palestinska nationella rörelsen, de som är mot muslimska brödrskapet.

Efter Oslo beskrev NLR Fatahs utveckling som ett raglande från maximala fantasier till skamlig minimalism, utan några försök att definiera och kämpa för en skälig lösning däremellan.⁸ Det finns fortfarande folk i PLO som gör motstånd. Hanan Ashrawi har varit starkare än de andra, och jag är säker på att det måste finnas fler som väntar på något alternativ.

Det finns många personer, inklusive personer indragna i PLO/Fatah, och även en del som är insyltade i Palestinska myndigheten, om än inte många, som fortfarande har en självständig ståndpunkt och går mot PA:s samarbetslinje. Det går i en rad opinionsundersökningar tydligt att se hur föraktad Abu Mazen (Mahmoud Abbas) är, hur hatad PA är. Och det trots att den tillhandahåller lönerna till en mycket stor del av befolkningen i de ockuperade territorierna. Det finns tiotusentals säkerhetsanställda, regeringsanställda, lärare, folk i sjukvårdssektorn, som står med på PA:s lönelista och är helt beroende av den för sitt uppehälle. Trots det är PA avskydd av den överväldigande delen av befolkningen. Det är helt uppenbart.

Det intressanta är att Hamas' popularitet inte alltid har varit så stor som folk tror, vare sig i Gaza, där de före 7 oktober blev alltmer impopulära, eller ens på Västbanken, där de är populärare helt enkelt för att folk inte har styrts av dem. Men många av de som var under deras styre i Gazaremsan hade en oklar syn på Hamas. Det beror på undersökningen, vem som frågar och vem de frågar. Den allmänna opinionen är inte statisk, den går upp och ner med tiden. Men frågan om hur stort folkligt stöd Hamas har ska man ställa sig försiktigare än det görs. Folk antar, att eftersom en massa unga människor sveptes med av entusiasmen efter 7 oktober, så är det de flestas uppfattning än idag, åtta månader senare. Jag tror inte att det nödvändigtvis är fallet. Hamas sägs förtjäna beröm för att ha tillfogat Israel ett militärt nederlag av ett slag som landet aldrig någon har lidit. Israel fick en del smällar på slagfältet 1948, och de drabbades av en allvarlig militärmotgång i början av kriget 1973, innan USA kom till deras räddning. Men sedan 1948 har inte Israel behövt strida i dagar på sitt eget territorium. Det tog dem fyra dagar att återta de militärbaser och många samhällen som Hamas och dess allierade övermannade den 7 oktober. Det har inte hänt förr. Attacken den 7 oktober orsakade de högsta israeliska civila dödssiffrorna sedan 1948. (Den israeliska propagandan hävdar "den högsta sedan Förintelsen", men det är inte sant. 2.000 israeliska civila och 4.000 soldater dog 1948.) Men Israel har aldrig drabbats av ett underrättelsemisslyckande av den här omfattningen, inte ens 1973. Så det är många personer som berömmar Hamas för detta, även om de kanske har reservationer om dem på andra punkter.

Israelerna vet vad som ägde rum 1973. Amerikanerna berättade det för dem.

De visste, eller upptäckte det lite försent, men de reagerade inte snabbt nog, av arrogans eller övermod. De hade spioner i Egypten. De hade spioner överallt. De hade personer som sa till dem: "Vänta, vänta det är bara övningar." Även om 1973 var en stor chock, och Syrien intog Golanhöjderna, så blev det inga israeliska civila förluster. Det måste sägas om och om igen angående 7 oktober: utöver de vansinnesdåd som definitivt ägde rum, så drabbades Israel under dessa fyra

⁸ Perry Anderson, "[The House of Zion](#)", NLR 96, Nov–Dec 2015.

dagar, i början av attacken, av de högsta civila dödssiffror som landet har upplevt sedan 1948. Det är något som palestinerna måste ta med sig om de vill förstå varför Israel är så hänsynslöst i sin kollektiva bestraffning av Gaza. Det är inte bara ett militärt nederlag och ett underrättelsemisslyckande. Det handlar inte bara om att återställa arméns fläckade ära och krossade ”förmåga till avskräckning”. Det är en inre önskan om hämnd, vedergällning för ett stort antal israeliska civilas traumatiska lidande. Inte bara de som har dödats eller tillfångatagits: hela samhällen tömdes och har fortfarande inte återbefolkats, åtta månader senare. Det är grundläggande om vi vill förstå motivet till Israels våldsamma uppträdande. Det finns en bakomliggande logik till det, ända tillbaka till lanserandet av det sionistiska projektet. Alla bosättarkoloniala projekt *måste* agera vildsint för att upprätta sig på den inhemska befolkningens bekostnad.

Vi är fullt medvetna om att det sedan 7 oktober har dödats minst 25 gånger så många palestinier som israeler, med en enormt stor andel civila, kvinnor, barn, äldre, sjukvårds- och hjälparbetare, journalister, akademiker bland dem. Världen är nu helt medveten om det trauma det skapar. Men vissa har ännu inte till fullo tagit till sig i vilken mån det israeliska samhället har påverkats av effekterna av dessa fyra första dagar som det tog den israeliska militären att befria Gazadivisionens belägrade högkvarter, återta gränsövergången Erez, de många militärbaser som hade erövrats och ett dussintal samhällen längs gränsen till Gaza. Det dröjde till 10 oktober. Chocken för Israel kommer att finnas kvar mycket länge, precis som traumat av vad som görs mot Gaza nu kommer att påverka palestinier överallt under många år framåt. Inte bara Gazabor, eller personer som jag och mina vänner som har familjer i Gaza, eller känner folk där. Varenda palestinier påverkas av detta trauma, och dessutom många andra.

Som vi har diskuterat har ingen av de tidigare tragedierna i den palestinska historien fått denna inverkan på den allmänna opinionen globalt, förvisso inte i USA. Och ändå blir jag mycket förvånad när jag tittar på de tätläger som slagits upp på mer än hundra amerikanska universitetsområden. Jag hörde ditt fina tal till de protesterande studenterna på Colombia häromdagen. Det är som om 7 oktober har lett till en generationssvängning vad gäller Israel och Palestina. Ett stort antal unga människor, inklusive tusentals unga judar, som de som ockuperade Grand Central Station i New York, vill göra något åt detta monster som dödar efter eget gottfinnande. Folk ser vad Israel gör och säger, det är för mycket, det är oacceptabelt, det är ett folkmord. Och det gör verkligen ledande media och politiker nervösa. Tror du att det kommer att fortsätta? Och hur förklarar du, kopplat till detta, varför Washington har blivit så oerhört feg? I *Bedrägeriets medlare* gör du en sansad men mycket skarp analys av USA:s roll i Mellanöstern, speciellt under Clinton och Obama, och visar att Washington visserligen påstår sig vara en opartisk medlare som försöker gynna en välbalanserad ”fredsprocess”, men i själva verket är ytterst partisk och agerar som ”Israels advokat” och främsta understödjare. Men när amerikanska intressen stod på spel var tidigare administrationer ändå beredda att läxa upp dem. Truman vidmakthöll ett vapenembargo mot alla krigförande 1948; efter Suez sa Eisenhower till Ben-Gurion att lämna Gaza och Sinai inom två veckor eller drabbas av sanktioner; i augusti 1982 skrek Reagan till Begin att sluta bomba Beirut; den äldre Bush hotade att stoppa 50 miljarder dollar för att få Israel till förhandlingsbordet. Det nuvarande skiktet, både demokrater och republikaner, visar ingen som helst villighet att att göra påtryckningar. Biden – ”Folkmords-Joe” som studenterna har döpt honom till – är värst av alla. Trump kommer inte att bli bättre. Utrikesminister Blinken dansar som en tam

apa till Netanyahus alla sånger. Har apan blivit positivhalare? Varför och hur har det gått så långt?

Det är faktiskt svårt att svara på. Vi anstränger våra hjärnor, försöker förstå hur mycket de har blivit värre än medskyldiga. De har blivit språkrör för varenda billigt sionistiskt propagandaknep. Presidenten och hans motbjudande talesperson, amiral Kirby och den förskräcklige Matthew Miller, låter som Netanyahus pressattachéer – som de värsta israeliska propagandister som på punkt efter punkt öppet ansluter sig till Israels skildring. Idag medgav de att USA hjälper israelerna att försöka jaga och döda Hamas' ledning, att de tillhandahöll underrättelseuppgifter för en räddningsaktion för gisslan som dödade nästan 300 palestinier. Brittiska flygvapnet har flugit på nästan dagliga övervakningsuppdrag över Gazaremsan. USA och Storbritannien, deras blodiga adjutant, deltar direkt i slakten, tillhandahåller inte bara vapen, pengar och FN-veton, utan hjälper folkmordet med underrättelseuppgifter och propagandaarbete. Du använde ordet ”feg”. Det är värre än det. Det finns arabiska ord för det som jag inte kan översätta. Den här administrationen utmärks av hur mycket den lever i ett israeliskt perspektiv, från Biden via Blinken ända till Sullivan.

Det stämmer att det på ett par höga ledarposter finns personer som inte upprepar denna retorik. Försvarsminister Austin och CIA:s chef, Burns, har inte gjort det. Det har heller inte andra som vet bättre. Men de har inget stöd i administrationen i denna fråga. Jag skulle gissa att de flesta som gör karriär på utrikesdepartementet, inom militären och i den så kallade underrättelsevärlden – jag älskar det ordet, ”underrättelsevärlden” – vet mycket väl att det Israel gör är både meningslöst och skadligt för amerikanska intressen. I själva verket hur skadligt det är för varje rimlig förståelse av Israels intressen. Men de har ingen talan i Bidens administration.

En del av detta har att göra med den generationsklyfta som du nämnde. Dagens USA styrs av en åldrande klick, en gerontokrati, som på 1960- och 1970-talen indoktrinerades med myten om sambandet mellan Förintelsen och Israels bildande. Schumer, Pelosi, Biden, Trump är gamla människor. Deras medvetande formades vid tiden för 1967 års krig. Och de har sedan dess aldrig öppnat sina sinnen, de har aldrig haft tillgång till något annat än en giftig skildring som målar Israel i de allra mest lysande färger och palestinerna i de allra mörkaste – tanken att Israel alltid befinner sig i existentiell fara, kosackerna alltid står vid dörren, att Förintelsen skulle kunna upprepas, att Israel utgör västcivilisationens blomma i en öken av arabiskt barbari – en skock rasistiska bilder som Israel, och före det den sionistiska rörelsen, framgångsrikt spridit i väst. Biden har inte uttryckt den minsta sympati för de 14.000 palestinska barn som har dödat av amerikanska bomber. Han har inga skamkänslor, ingen känsla för omfattningen på det fruktansvärda folkmord som han och hans administration hjälper till att begå. Och folk runt honom återspeglar förstås det. De är isolerade.

Hur länge kan detta fortsätta? Jag vet inte. Jag ser inga tecken på att det ska upphöra. De har nu diffust börjat sluta sig till att Israel skadar både deras och sina intressen, och de försöker bromsa dem. Men hittills har de inte fått något gehör bland israelerna. Och om jag vore Netanyahu och min politiska överlevnad hängde på att kriget fortsätter, så skulle amerikanernas svaga gnäll och hot om att försena en vapenleverans eller två inte vara skäl för att stoppa det. Han kommer att fortsätta så länge han vill, och bedömer helt rätt att amerikanerna skäller men inte bits, och att eventuella bett skulle bli ett tandlöst nafsande. USA skulle kunna säga att de stoppar *alla* vapenleveranser om inte Israel går med på den plan för eldupphör som CIA-chefen Burns har skrivit åt dem. De skulle kunna stöda en resolution i säkerhetsrådet som kräver eldupphör under specifika förutsättningar i stadgan,

vilket skulle tvinga Israel att stoppa imorgon. De kommer inte att göra det. För att återgå till det du sa: det var något som Reagan var beredd att göra i augusti 1982. Israelerna slutade bomba Beirut bara på grund av att Reagan skrek på Begin, och en halvtimme senare avblåste de bombningarna. Vi befann oss i Beirut, under de israeliska bombningarna, och plötsligt upphörde de, i grund och botten på grund av ett telefonsamtal från USA:s president till Israels premiärminister. Biden har inte gjort det.

Mearsheimer and Walt smädades för sin bok om den israeliska lobbyen, kallades antisemiter och så vidare.⁹ Men deras resonemang om hur den amerikanska utrikespolitiken bedrivs på den nivån verkar stå sig ganska bra idag.

Det roliga är, att trots alla smädelser och förtal så blev *Israelloobbyn och USA:s utrikespolitik* snabbt en storsäljare, och den säljer fortfarande bra. Jag känner författarna, båda är vänner till mig. Jag tror att försäljningen efter det senaste kriget har fått sig en skjuts, 1½ decennium efter att den publicerades. Jag tycker att det var en gedigen analys. Jag tycker inte att den var tillräckligt genomgripande eftersom den bara talade om lobbygrupperna på Capitol Hill, samt de kristna sionisterna och de ny-konservativa, och lobbyns vakter i media och den akademiska världen, medan det finns ett helt ekosystem som spridit sig till viktiga delar av den amerikanska militären, de tekniska och biomedicinska sektorerna, som är nära integrerade i sina israeliska motsvarigheter. Oerhört viktiga delar av USA:s ekonomi är knuten till dessa sektorer i Israel, och de är mäktiga krafter i det amerikanska samhället. De äger kongressen, i den meningen att deras bidrag håller kvar valda politiker på sin post – i synnerhet Silicon Valley, bioteknik, finanser, den militära sektorn. Det amerikanska säkerhets-militär-industriella komplexets överlappning med Israels motsvarighet är sömlös, precis som Israels försvars- och underrättelsenätverks överlappning med de i Indien, emiraten och några andra ställen. Jag tycker inte att det redogörs fullt ut i *Israelloobbyn*, delvis på grund av att en del av det har visat sig efter att boken publicerades.

Låt oss komma till frågan om de nuvarande arabiska eliterna, som betar sig lika skamlöst illa som efter Nakba. Före 7 oktober var sauderna på håret att erkänna Israel.

Det är de fortfarande.

Det är de fortfarande. Och Gulfstaterna är fortfarande imperialistiska bensinstationer med en enorm massa pengar. Jordanien har sedan länge varit ett amerikanskt-israeliskt protektorat. De egyptiska massorna besegrades brutalt av armén. Jag trodde att det skulle bli fler protester i arabvärlden – och det enda som kan förändra stämningarna där är massuppror. Men frånsett Jemen, inte så mycket. Det har varit demonstrationer för Gaza, men hittills är inte ilskan av den omfattning som syns i Storbritannien och USA.

Jag tycker att det finns minst två saker att säga här. För det första att det finns, och alltid har funnits, djup sympati med palestinierna bland arabiska folk i hela arabvärlden, från Persiska viken till Atlanten. Det har inte förändrats. Det har gått upp och ner lite, men det har inte försvunnit. Men dessa folk står inför andra livsviktiga frågor. Om man bor i ett land som har förstörts av inbördeskrig eller invasion av imperialistländer och deras skyddslingar – som Libyen, Syrien, Irak, Jemen, Sudan, Libanon – så har man annat att oroa sig för. Irak har fortfarande inte elektricitet hela dygnet,

⁹ John Mearsheimer och Stephen Walt, *The Israel Lobby and US Foreign Policy*, New York 2007; boken vidareutvecklar argumenten i "The Israel Lobby", *London Review of Books*, 23 mars 2006.

21 år efter den amerikanska ockupationen – en av de största oljeproducenterna i världen. Palestina är viktigt, men elektricitet och att inte dödas av regimen – eller den ena eller andra arméfraktionen – är också viktigt. Sådan är situationen i ett halvt dussin arabländer: olika faser i inbördeskrig eller ombudskrig med samtliga stormakter inblandade.

Det andra är att det nästan utan undantag inte finns några regimer som låter den allmänna opinionen uttrycka sig, från Persiska viken till Atlanten. Det finns järnhårda diktaturer, till exempel i Algeriet, den mest absolutistiska monarkin sedan Ludvig XIV, som praktiskt taget inte tillåter några uppfattningar som går utanför väldigt snäva ramar, och om man går utöver dem så kommer man att bli skjuten med elpistol och torteras, man kommer att arresteras och ens familj kommer att lida. Så, du har rätt, inga protester i arabvärlden har nått den nivå som vi har sett i London och New York, eller delar av det globala syd, Indonesien och Pakistan. Det är delvis på grund av att de arabiska massorna har kuvats av bedövningsbatonger och den tortyr som de har utsatts för sedan den så kallade arabiska våren. De återkallades till ordningen av USA:s skyddslingar, speciellt sauderna och emiraten, med hjälp av enorm tillförsel av pengar och stöd till de mest hårdhänta säkerhetsåtgärderna. Man kan inte helt klandra folket för att de inte vill resa sig över en viss punkt om denna fråga.

Men på en del ställen är situationen kritisk – i Jordanien till exempel, och i några få andra länder under ytan. Men jag kan inte se att detta kommer att leda till den demokratiska övergång som skulle krävas för att dessa länder ska spela en aktiv, positiv roll. Deras härskare är oroligare för vad Washington och Tel Aviv säger än för sina egna folk. De representerar inte sina folks åsikter i någon som helst form. De är knutna till Israel med så många synliga och osynliga band. Missilförsvaren i emiraten tillhandahölls av det israeliska dotterbolaget Raytheon, vilket innebär att Israels anti-missilövervakning av Iran befinner sig i Jabal Ali, i Abu Dhabi, och inte i Jabal al-Sheik (Hermonberget) på de ockuperade Golanhöjderna. Förenade Arabemiraten är helt beroende av Israel för sin säkerhet mot missilangrepp. Det finns variationer av detta arrangemang i Jordanien, Egypten och andra arabländer. I Marocko har kungens livvakt utbildats av Mossad i 50 eller 60 år, sedan kung Hassan II:s tid. De israeliska försvarsförbindelserna har funnits i generationer i Jordanien, Marocko och Egypten, och är väletablerade i flera av Gulfstaterna och några andra länder också.

Det fanns till en början förhoppningar om att Hizbollah, med ett tyst eller öppet stöd från den iranska regimen, kanske skulle öppna en andra front och lätta på trycket mot Hamas. Men det hände inte.

Jag tycker att Hamas gjorde fel att förvänta sig det. De förväntade sig troligen ett avsevärt mer långvarigt svar från andra palestinier i de ockuperade områdena, och hoppades att Hizbollah och andra Iran-allierade miliser och kanske Iran själv skulle reagera avsevärt mer kraftfullt på Israels svar på 7 oktober. Det är ett utmärkt exempel på hur lite de förstår av världen. Trots allt sitt skarpsinne i andra avseenden har de ledare som organiserade detta angrepp något jag vill kalla tunnelseende. Jag tror att de verkligen trodde att det skulle bli ett uppror i hela arabvärlden. Jag har inte så mycket bevis för detta påstående, men de blev förvisso besvikna på reaktionen. Och Hizbollahs svar har varit vad jag skulle vilja kalla ”performativ”. Det har fått betydande effekter på Israel: enligt israeliska källor har de dödat minst 15 israeliska soldater och 11 israeliska civila, och har lett till evakuering av hela gränsregionen – tiotusentals har tvingats lämna sina hem.

Men även om det fortfarande kan explodera i ett fullskaligt krig, så har det hittills varit mycket beräknade och kontrollerade vedergällningar. Det beror på något som alla med ögon att se med

kunde ha sagt till pojkarna i tunnarna, och det är att Iran inte satsade på uppbygget av Hizbollahs förmåga för Hamas' skull. De gjorde det för att skapa avskräckning och skydda Iran mot Israel, det är den enda orsaken. Tanken att Hizbollah och iranierna skulle avlossa varenda pil i sina koger för att stöda Hamas i ett krig som de inledde utan att förvarna sina allierade – det är helt otroligt att någon kunde tro att så var fallet. Iran är en nationalstat med nationella intressen, som begränsas till att bevara regimen, självförsvar och statskäl. Man kan tala om islam, ideologi och ”motstånd-axeln” tills man bli blå i ansiktet. Jag säger; statskäl, bevara regimen – det är vad de bryr sig om, och det är därför de stödde uppbygget av Hizbollahs kapacitet. Och de kommer inte att använda den åskviggen. Det fanns inte en chans att de skulle göra det för att stöda Hamas. Om, himlen förbjuder, det bryter ut ett fullskaligt krig, så kommer det vara på grund av felberäkning, eller en olycka, eller en irrationell åtgärd av Netanyahu, inte ett beslut av Hizbollah.

Hizbollah är ett libanesiskt parti. Det har en iransk beskyddare, men det är mycket väl förtroget med det faktum att den libanesiska allmänheten kommer att vända sig mot dem om deras operationer mot Israel provocerar fram massiv vedergällning mot Libanon – som inte bara skulle rikta sig mot Hizbollah, utan som vi såg under kriget 2006 också mot Libanons infrastruktur. Israelerna har alltid bestraffat värdlandet för att tvinga det att tvinga motståndet att sluta med vad det nu gör. De bombade Jordanien, de bombade Syrien, för att tvinga dessa regimer att stoppa palestinierna. De försökte inte stoppa palestinierna själva, utan vilket arabland det nu var från att vara värd för och stöda palestinierna. De gjorde det mot Libanon för att tvinga dem att stoppa Hizbollah. Och Hizbollah vet det, och libaneserna vet det också. Jag förstår inte hur Hamas' ledare inte förstod det. Det visar en världsfrånvärdhet och bristande strategisk förståelse som verkligen är mycket oroande. Efter 7 oktober har de på ett dramatiskt sätt ställt status quo i Palestina på huvudet, och har visat sig vara ytterst skickliga på gerillakrigföring – till ett obeskrivligt pris måste vi säga. Men till syvende och sist är krig en fortsättning av politiken med andra medel, och de har inte lagt fram någon tydlig, strategisk, enhetlig palestinsk politisk vision inför världen. Jag tror inte folk säger sådana här saker, eftersom de är svåra att säga. Men det borde de. De borde det.

Jag håller med dig fullständigt. Om vi övergår till framtiden, vad har Israel för planer för Gaza? Försöker de skapa ett nytt Nakba, dvs. förstöra Gazaremsan, slumpa bort den till sitt eget folk och tvinga fler palestinier att bli flyktingar? Det verkar så. Eller kommer någon att ingripa för att hindra det från att hända? Amerikanerna kommer förvisso inte att göra det, det har blivit väldigt tydligt.

Till skillnad från andra kritiska ögonblick i sin historia har Israel nu inte en enad elit, och det finns idag ingen entydig ståndpunkt om dessa frågor. 1948 dominerade Ben-Gurion den israeliska politiken; även 1956 segrade han över Sharett, och gjorde vad han ville när han inledde Suezkriget. Oavsett om det gick bra eller dåligt så visste de, under händelse efter händelse, vad de ville göra. Det fanns en sammanhängande, enhetlig uppfattning om Israels intressen, och till och med efter kriget 1967, då de inte helt kunde bestämma sig – ska vi behålla alltihopa? – så hade de ett sammanhållet ledarskap. Under större delen av Israels historia har de militära och politiska ledningarna alltid arbetat synkroniserat. Det är inte fallet idag. Jag tror inte att det finns någon tydlig israelisk vision av vad som ska göras. Netanyahu har nästan ingen aning om vad han vill strategiskt. Det han vill personligen är att fortsätta kriget utan någon klar slutstrategi. Det gynnar hans snäva politiska intressen: att bli kvar vid makten, inte ha några val och inte ställas inför rätta.

Andra delar av hans regering har andra uppfattningar. Det militära och underrättelseetablissemangen är inte enat. Alldeles nyligen framträdde en tidigare stabschef och sa att kriget måste sluta. Aldrig tidigare har före detta stabschefer sagt det i krigstid. Aviv Kohavi sa det nyss. Andra tidigare generaler och underrättelsechefer har sagt liknande saker. Den israeliska eliten är av goda skäl splittrad om hur man ska avsluta kriget, vad man ska göra i Gaza dagen efter det, om det någonsin händer. I början var det tydligt att de hoppades kunna fullborda Nakba och kasta ut massor av människor – till Egypten och om möjligt också från Västbanken, till Jordanien. Och de skickade sin springpojke Blinken för att göra det smutsiga arbetet åt dem – han reste till egyptierna, jordanierna och saudierna och bad dem: snälla kan ni låta det ske? Den amerikanska regeringens deltagande i en israelisk plan att rensa Palestina etniskt ännu mer är en av den amerikanska historiens mest föraktliga händelser. Det kommer att bli en skamfläck på Blinken och Biden för evinnerlig tid. 1948 *ville* inte Washington ha någon etnisk rensning, även om Truman lät det ske och inte gjorde något för att upprätthålla FN:s delningsresolution, som han hade vridit om så många armar för att få igenom. Detta är något annat och mycket värre. Här stöder Washington aktivt Israel i ett folkmord och försöker aktivt mäkla dess etniska rensning av en del av Palestina.

Men om det israeliska ledarskapet hade en tydlig syn på vad de ville i början – ödelägg Gaza och fullborda Nakba – så tror jag inte att de har någon klar uppfattning nu. Det verkar sannolikt sluta i någon sorts israelisk ockupation, som är ett resultat som ingen, inklusive israelerna själva, borde önska. Jag skulle inte vilja ockupera Gaza om jag var dom. Deras senaste ockupation, fram till 2005, var inte så framgångsrik. Tänk bara på vad de tvingades hantera då, från det tidiga 2000-talets Hamas och andra grupper med bråkdelen av den förmåga de har idag. Jag tror ärligt talat inte att det i ett israeliskt perspektiv finns några bra alternativ. Jag tror inte att det finns något tydligt beslut från ledarskapet om detta. Det kanske är fel, men det är mitt intryck från utsidan, vid en genomläsning av den israeliska pressen. Trots sin överväldigande styrka har de försatt sig i en hopplös strategisk situation.

En fruktansvärd historisk ironi. Efter sexdagarskriget 1967 intervjuades Isaac Deutscher av NLR.¹⁰ Han hade slutgiltigt brutit med Israel och skickade ett meddelande till Ben-Gurion, som han kände, och varnade för en katastrof om inte ockupationen upphörde. Han beskrev israelerna som Mellanösterns preussare – en rad segrar som orsakade blind tilltro till sin egen vapenmakt, chauvinistisk arrogans och förakt för andra folk – och erinrade om den lärdom tyskarna drog av sina erfarenheter: ”Man kann sich totseigen!” Man kan segra sig själv till döds.

Tja, Ben-Gurion lärde sig det. Efter kriget 1967 oroade han sig för att Israel skulle vältra sig i segeryra och inte lyckas ta den chans som kriget erbjöd dem att nå en för Israel och sionismen gynnsam uppgörelse. Han hade givetvis rätt. Det tråkiga med många av dessa ledare är att de lär sig alldeles försent. Vi har Ehud Olmert som talar om saker som han aldrig talade om när han var premiärminister, eller Ben-Gurion som på ålderns höst säger saker som han aldrig sa förr, eller tidigare israeliska generaler eller ledare för Mossad och Shin Bet som är fyllda av visdom när de har pensionerat sig. Jag hade ett underbart möte med den israeliska militära underrättelsetjänstens chef på 1950-talet, Yehoshafat Harkabi, som skrev två inflytelserika böcker om demoniseringen av PLO. Han var inte bara chef för underrättelsetjänsten, han var ledande propagandist i väst av en negativ

10 Isaac Deutscher, ”[Det arabisk-israeliska kriget](#)”, på marxistarkiv.se.

syn på PLO. När jag mötte honom som gammal hade mannen fullständigt svängt om och skrivit en rad böcker som kritiserade Israel. Det händer ofta alltför sent för dessa personer. Samma sak med Jimmy Carter. Varför sa du inte det när du var president?

Exakt.

Den bästa före detta president som USA någonsin har haft. Men jag skulle vilja avsluta svaret på din första fråga, vad som har förändrats och vad som inte har det. Som jag sa växte jag upp i en värld där den sionistiska berättelsen var det enda som gällde och nästan alla trodde blint på. Som jag har diskuterat är det inte fallet idag. Det sionistiska narrativet ifrågasätts energiskt, i synnerhet inom det judiska samhället, med en intressant generationsklyfta. Det är helt nytt – och mycket viktigt.

Det som inte har förändrats, och som våra barnbarn fortfarande måste kämpa med, är imperialist-ländernas härskares orubbliga stöd till det sionistiska projektet. Speciellt USA och Storbritannien, sedan Första världskriget, och Frankrike och Tyskland efter Andra världskriget. Det är enligt mitt sätt att tänka på många sätt det största problemet. Om man godtar bosättarkoloniala ramar för sin analys, då är moderlandet lika viktigt som bosättarkolonin. Israel är inte på något sätt någon typisk bosättarkoloni. Det är också ett nationellt projekt, med en betydande biblisk dimension, och flykt från förföljelser. Ingen annan bosättarkoloni var i lika hög grad flykt från förföljelser – puritanerna och andra religiösa oliktankande, som kväkarna, som kom till Nordamerika upplevde förvisso förföljelser, men inte i samma skala. I grund och botten är denna kombination av kännetecken unik för det israeliska projektet. Men dess kärna, dess bosättarkoloniala kärna, handlar om ett moderland. Och tyvärr har eliterna i detta moderland knappt förändrat sig sedan den tid då jag var ett barn. De nya generationerna måste ta itu med det.

Ett antal israeliska forskare och arkeologer, inklusive Israel Finkelstein, har visat att det Gamla testamentets heroiska berättelser – uttåget, Kungaböckernas kungliga anor – till stor del var en ”påhittad tradition”, lån som skapades som en hovideologi under en senare period. De hebreiska upplagorna av Shlomo Sands böcker *Skapandet av det judiska folket* och *The Invention of the Land of Israel* [Skapandet av landet Israel] har blivit storsäljare i Israel. Men det har knappt haft någon inverkan på den nationella ideologins grepp över större delen av befolkningen.

Gellner, Hobsbawm och Benedict Anderson hade rätt om nationalismen: det kvittar hur den historiska verkligheten ser ut, det är vad folk tror som räknas. Finkelstein och andra utmärkta israeliska arkeologer har sprängt stora delar av sionismens bibliska grundvalar i luften, med mycket små politiska effekter. Jag tror att vi måste titta på styrkan hos dessa bibliska myter, även om de saknar någon grund i ett historiska och arkeologiskt perspektiv – deras genklang över generationer, över seklen, och inte bara bland judar. Det är lika viktigt att de har genljudit bland kristna. När det kommer till kritan är det brittiska protestanter som är ansvariga för Balfourdeklarationen, som har sina rötter i deras tro på samma myter. Lord Shaftesbury blev sionist på 1830-talet av religiösa skäl, innan de första judiska sionisterna.

Men det israeliska barbariet, som vi ser det, börjar skada en del av dessa myter, eller hur?

Räkenskapens timme kanske är här. Den kristna sionismen är i huvudsak ett protestantiskt fenomen, den är mycket mindre förekommande inom katolska befolkningar. Tolkningen av bibeln – ”Israels samling” som förebådare av Kristi återkomst och Yttersta domen, aposteln Johannes Uppenbarelse-

bok – är i grund och botten en protestantisk tolkning. Och i många av de mer liberala protestantiska samfundet i USA finns det en ökande förståelse av riskerna med denna tolkning, och hur felaktig den är utifrån kristna värderingar. Det syns en liknande svängning bland judar, som säger att det inte har något att göra med de judiska traditioner som de vill försvara. ”Vi vill inte krossa folk på samma sätt som israeliterna krossade Amalek. Vi tror inte på den version av judendomen som driver många av bosättarna och Israels politiska höger” – som för övrigt sträcker sig från den yttersta högern till mitten-vänstern. De tror på de här grejerna, om att krossa amalekiter som Israels fiender. Netanyahu har cyniskt anammat denna utrotningslogik genom att tolka Samuelsböckerna bokstavigt – ”Kom ihåg vad Amalek har gjort mot dig.” En majoritet i Knesset, 64 ledamöter, stöder en regering som leds av en man som har sagt detta om och om igen. Ändå är det inte vad en stor del av det judiska samhället i USA tror på.

Och nu slutligen ditt eget universitet, Columbia.

Det kommer att upphöra att vara mitt universitet när jag går i pension i slutet av juni.

Men du kommer fortfarande att förknippas med det på något sätt.

Jag kommer bara att vara en tidigare fakultetsmedlem, hålla några kurser som icke medlem i fakulteten – eller som ”oviss” fakultet som vi har kommit att kalla den.

Skulle de kunna ta bort det ”terroristiska” namnet helt och hållet, Edward Saids professur?

Jag har ingen aning om vad som kommer att hända med det. Det finns donatorer och ättlingar till donatorer som jag antar kommer att kräva att det ska fortsätta att finnas en plats och att någon som är kvalificerad ska ha den. Jag har ingen aning. Kampanjen i USA mot Mellanösternstudier i allmänhet, och studier av Palestina i synnerhet, är hätsk och täcker hela det politiska spektrumet. Och nu har vi New Yorks polisdepartement som ansluter sig till principlösa politiker i det ramaskri som på ett skamligt sätt upprepas av universitetets administratörer om agitatorer utifrån och provokationer av fakultetsmedlemmar, inklusive undertecknad. Så jag vet inte vad som kommer att hända. När folk ställer den här sortens frågor så säger jag att en historikers arbetsbeskrivning inte innehåller att förutsäga framtiden.

Du tillägnade din senaste bok till dina barnbarn, som vi gamlingar brukar göra.

[Skratt]

För till protokollet att vi båda skrattar hjärtligt.

Du uttryckte förhoppningar om att de skulle få se en bättre värld. Vilken är den största skillnaden mellan världen du växte upp i och den värld de växer upp i?

Jag växte upp i en värld där det inte fanns någon palestinsk röst – inte i arabvärlden, eller i den offentliga sfären i väst. Ingen alls, det fanns inte. Palestinierna existerade inte. Mina fyra barnbarn växer upp i en tid då det finns ganska livaktiga röster för Palestina över hela världen. Så det är en förändring till det bättre. Jag växte upp i en värld där sionisternas skildring var helt dominerande och Israel översvallande beskrevs som ”ett ljus för länderna”. Det är inte längre fallet. På grund av sitt folk mord betraktas det idag, och med rätta, som en utstött stat. Det är några av de få bra saker som har hänt under dessa mycket dystra tider.